

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

”För den svåra tidens skuld”

Östman, Ann-Catrin

Published in:
Hufvudstadsbladet

Publicerad: 18/09/2020

Document Version
(Referentgranskad version om publikationen är vetenskaplig)

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Östman, A-C. (2020). ”För den svåra tidens skuld”. *Hufvudstadsbladet*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

” för den svåra tidens skuld”.

Iförd mask njuter jag av att återigen åka tåg även om stormvarning utfärdats. Många av oss som bor i Finland har tagit rörlighet för given men under senaste tid har vi rest med försiktighet. Därtill har överheten gjort inhägnader och under detta år ovanligt nog satt ramar för vårt resande.

I förmodern tid var rörlighet kringskuren på ett sätt som vi idag har svårt att föreställa oss. Även för inrikesresor kunde pass krävas och de hushåll som härbärgerade resande var ålagda att rapportera om inhysning av sådana som inte var skrivna på orten. I värsta fall kunde försummelse medföra böter av ett rätt så svidande slag. Dessutom kunde städer och församlingar förvisa sådana som utan tillåtelse hängde kvar på orten. Det förefaller dock att ha funnits en viss förståelse för dessa ”papperslösa” personer, men det förekom också att de personer som stod i tjänst hos lokala myndigheter höll uppsikt över flödet av människor.

Det var förmodligen främst de obesuttna, de som uppfattades som annorlunda och de som ansågs bryta mot sociala normer – till exempel ogifta ”belägrade konor” med barn – som visades på porten. I vissa fall hade de personer som skulle ”skynda sig ur staden” varit för framgångsrika och hotat de fast bosattas näringskällor – så kunde det exempelvis gå för de nyanlända vars välbryggda öl fick god åtgång. I myndighetsarkiv finns dokumentserier som visar hur städer och församlingar kunde strida om var de fattiga och de obesuttna skulle slå sig ned. Under det tidiga 1800-talet kunde socknar och städer avvisa personer i fel ålder - för unga eller för gamla - och för fattiga.

Rätten till rörlighet är som många har påpekat en mycket viktig del av vårt nutida samhälle. Men – vad händer när vi står inför en plåga som främst kan motas i grind med äldre metoder?

Som vi sett har relationerna mellan stad och land förändrats. I år har de som haft de praktiska och ekonomiska möjligheterna mera än tidigare vistats på landsbygden, i en miljö som uppfattats som friskare. De urbana normerna har således utmanats. Så rör sig tankarna när jag, bosatt i provinsstad, lätt irriterad åker till huvudstaden för möte som är satt att börja i arla morgonstund.

I kristider och för utsatta kan städerna ha varit fristäder. Enligt kontinentala regler kunde medeltidens livegna bönder se sig som fria efter att ha vistats i städer över ett år. I nödtid hoppades de hungrade få mat i städerna. När kriser hotade och människor tvingades på flykt fanns det också i förmodern tid en tanke om att även de nödställda som inte var skrivna på orten skulle hjälpas.

Idag ser vi bränder som förmodligen är förorsakade klimatförhållanden och dessutom finns ett stort antal människor på flykt. År 1698, under år då markens gröda sveddes av frost, inhyste bokbindaren Erasmus en piga från grannsocknen. Hon var emellertid inte mantalsskriven i hushållet och som husbonde ålades han att förvisa henne. Trots hot om dryga böter lät han henne stanna och utföra arbete. Till sitt försvar framhöll han hennes stora fattigdom och han gjorde detta ”för den svåra tidens skuld”.

Ann-Catrin Östman är lektor i historia vid Åbo Akademi